

جديد

2024-yil
23-fevral
№ 9(9)

Tilda, fikrda, ishda birlid!

Jadid

adabiy, ilmiy-ma'rifiy va ijtimoiy haftalik gazeta

ХАЙРЛИ ТАШАББУС

БАРЧАМИЗ ВАТАН ҲИМОЯЧИСИ, ТИНЧЛИК ПОСБОНИ БЎЛИШИМИЗ ЗАРУР

Ёшларни ҳарбий касбга йўналтириш, Ватан ҳимоясига ҳар доим шай турдиган ёвқур аскар қилиб тарбиялашда адабиётнинг, китобхонликнинг алоҳида ўрни бор. Шу мақсадда Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси ва Куролли Кучлар таркибидағи барча тузилмалар ўртасида мустаҳкам ҳамкорлик ўрнатилган. Маънавият кечалари, китобхонлик тадбирлари ва танловлари, китоб тақдимотлари, ижодий учрашувлар мунтазам ташкил этилмоқда.

Маълумки, мамлакат тақдирни миллат маънавияти билан чамбарчас боғлиқ энг муҳим масаладир. Ватан тинчлигига даҳлдорлик туййусини чукурроқ хис этиш, таъbir жоиз бўлса, юрт дахлислигини юракнинг туб-тибугача сингирмок керак. Сарҳадларимизни кўриклиётган аскар ўғлонларимиз юрагига шундай маънавий қувват берайлики, улар бажарайтган вазифалари га шунчаки фақат ҳарбий хизмат деб қарамасинлар. Уларнинг қалбидаги она Ватан тупроғини асрамоқнинг юксак шарафи учмас оловга айлансан.

Президентимиз ташаббуси билан 2023 йилда Ёзувчилар уюшмаси томонидан Мудофаа вазирлиги хамда бошқа ҳамкор ташкилотлар билан биргалика "Мард аскарга совға" туркумида ихамат китобларни нашр этиши йўлга кўйилган эти. Бу китоблар илк бора 11 номдаги таъбонишига 35 минг нусхада чоп этилиб, барча ҳарбий қисмлар ва округлар, ҳарбий таълим мұассасалари ва "Темурбеклар мактаблари" курсантлари, муддатли ҳарбий хизматчилик, Мудофаа вазирлиги хузуридан Жамоатчилик кенгаси ахлатлари, фахрийлар, таникли шоир ва ёзувчилар, санъаткорлар иштирок этди. Тақдимот жараёнини видеоконференц-аплоқа тизими орқали Мудофаа вазирлигининг тегишли ҳарбий округлари хизматчиликлари хам онлайн томоша қилишди.

Анжуманда Ўзбекистон Республикаси Президентининг маслаҳатчisi Хайридин Султонов, Ўзбекистон Республикаси Мудофаа вазир, генерал-лейтенант Баҳодир Қурбонов, Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси раиси,

кумда яна 7 номдаги китоб нашрга тайёрланди.

Ҳарбийлар ҳатто жисмоний ва ҳарбий тайёргарлик вақтларида ҳам бундай ихамат китобларни ёнди олиб юриб, мутолақа қилиш имконига эга.

Куни кечада Ўзбекистон Республикаси Куролли Кучлари академиясида ушбу туркум китоблар тақдимоти ўтказилди. Унда Мудофаа вазирлиги масъул ходимлари, ҳарбий хизматчилик, ҳарбий таълим мұассасалари ва "Темурбеклар мактаблари" курсантлари, муддатли ҳарбий хизматчилик, Мудофаа вазирлиги хузуридан Жамоатчилик кенгаси ахлатлари, фахрийлар, таникли шоир ва ёзувчилар, санъаткорлар иштирок этди. Тақдимот жараёнини видеоконференц-аплоқа тизими орқали Мудофаа вазирлигининг тегишли ҳарбий округлари хизматчиликлари хам онлайн томоша қилишди.

Анжуманда Ўзбекистон Республикаси Президентининг маслаҳатчisi Хайридин Султонов, Ўзбекистон Республикаси Мудофаа вазир, генерал-лейтенант Баҳодир Қурбонов, Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси раиси,

Ўзбекистон халқ шоир Сирохиддин Сайид, Ўзбекистон Кинематография агентлиги Баш директорининг биринчи ўринбосари Шуҳрат Ризаев ва бошқалар сўзга чииди. Аскарлар ва курсантлар доим ёнди олиб юрадиган бундай чўнтақ китобларни ёшларни ўз бурчига садоқатли, жасур ва ёвқур бўлишига даъват этиши таъкидланди.

Куролли Кучлар Академияси китобхонасига Ёзувчилар уюшмаси томонидан чоп этилган китоблар ва "Туркий адабиёт дурдоналари"нинг юз жилдаги тухфа қилинди. Шунингдек, ўзбек

кино усталари томонидан суратга олинган ҳарбий-ватанпарварлик мавзусидаги фильмлар хамда таникли рассомларнинг янги асарлари жамланмаси тақдим этилди.

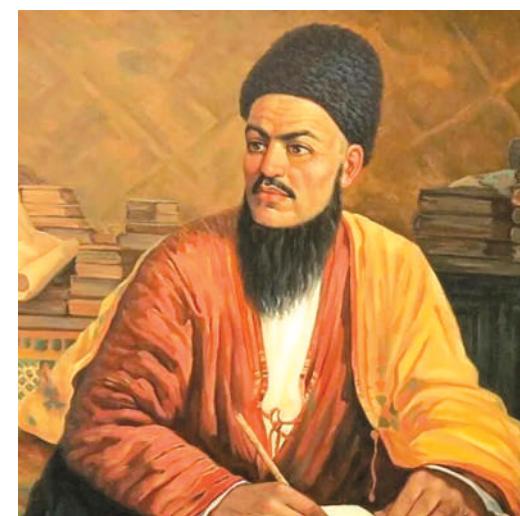
Анжуманда кино, театр, адабиёт, тасвирий санъат, ноширлик соҳаларининг бир гурух фаол вакиллари Ўзбекистон Республикаси Мудофаа вазирлигининг "Ёш авлодни ҳарбий ватанпарварлик руҳида тарбиялашдаги фаол иштироки учун" кўкрак нишони билан тақдирланди.

(Давоми 2-саҳифада).

ЗЬТИРОФ

МАХТУМҚУЛИ – ЎЗБЕКНИНГ ЎЗ ШОИРИ

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ш.М.Мирзиёев 2024 йил 19 февраль куни "Буюк туркман шоир ва мутафаккири Маҳтумкули Фирғонг таваллудининг 300 йиллигини кенг нишонлаш тўғрисида" ги қарорга имзо қўйди.

Дарҳақиқат, Маҳтумкули Фирғонг таваллудининг бетакорр поэтик тафаккури ва жаҳон шеърияти хазинасига ўзгур ҳиссаси Ғарбу Шарқдаги энг донгор шоирлар улушидан асло кам эмас. Бу ориф, донишманд шоир ўз миллиати бошидаги тож ва тоҳидаги маржон-марвариддир.

(Давоми 2-саҳифада).

ЗАМОН ЖАДИДЛАРИ

МАЪРИФАТГА ЮРАГИДАН ЙЎЛ ОЧГАНЛАР

Дунёда ажойиб ишлар кўп. "Кўчманчи", "сузувчи", "интизомсиз", "ер ости" каби мактаблар тўғрисида қизиқарли маълумотларни ўқиганман. Аммо атиги тўрт хонали таълим даргоҳи ҳақида эшитмагандим. Қашқадарё вилоятининг Нишон туманида бир тадбиркор ҳиммати билан курилган янги ўкув маскални ҳақида мақола ёзиш ниятида қаҳрамонларини қидирдим. "Худо деган кулига, келтиради кўлига", деганларидай, директорнинг ўзи Тошкентда малака ошираётган экан. У билан суҳбатимиз ўша, атиги тўрт синхронаси бор мактаб ҳақида бўлди.

(Давоми 3-саҳифада).

МОЗИЙГА ҚАРАБ...

МУХТОРИЯТ ЛОЙХАСИ

Туркистон мintaқасидаги жадидлик ҳаркати ҳам ўзига хос миллий хусусиятларга эга бўлиши билан бирга, бир тарафдан, XIX-XX асрлар оралиғида жаҳонда содир бўлган улкан тараққиёт ва ўзгаришлар, иккичи тарафдан, Россия империяси таркибидаги туркий ва мусулмон ҳалқлари яшатган худудларда оғир сиёсий, ижтимоий ва маданий муаммолар таъсирида вужуда келган том маънодаги миллий ўйониш ҳаракатидир. Шу маънода жадидлик бугун биз учун Туркистон тарихида чукур ижобий из қолдирган миллий мерос ҳисобланади.

Туркистондаги жадидларнинг дастлаб маърифатпарварликка асосланган фаолияти аста-секин ижтимоий-сиёсий тус ола бошлади. Бунда Рус-япон урушидаги маглубият орқасидан Россия империясида ўз берган 1905-1907 йиллардаги Биринчи рус инқилоби натижасида конституцион монархияга ўтиш ҳамда парламент – Давлат думасининг таъсис этилиши, 1905-1911 йилларда Эрондаги конституцион инқилоб, 1908 йилдаги Ёш тарлар инқилоби ҳамда жаҳондаги бошқа муҳим воқеаларнинг аҳамияти катта эди.

Давлат думасига Туркистондан ҳам депутатларнинг сайланиси ва думада мусулмонлар фракциясининг шакланиши орқали жадид зиёдилар Туркистон ҳалқи мағфаатларини қонуний йўл билан ҳимоялаш ҳамда ўлка учун маданий мухторият ҳуқуқини олишга ҳаракат қилишади. Мана шу пайтда Махмудхўжа Беҳбудий 1907 йил ноябрь ойидаги Давлат думаси мусулмон фракциясига муроҷаат қилиб, Туркистон ўлкаси Россиянинг Европа қисмидан ҳам кўпроқ мухторият ҳуқуқига ҳақли эканини таъкидлайди ҳамда фракцияга ўзининг Туркистон ўлкаси учун диний ва ички ишлардаги ("Идора руҳония ва доҳилля") эркинликни ифода этувчи "Туркистон маданий мухторияти" лойхасини тақдим этади.

(Давоми 6-саҳифада).

РАФБАТ

КИТОБ ЎҚИГАН “КОБАЛЬТ” МИНАДИ

Ҳаққоний китоблар – маънолар ҳазинаси. Бу ҳазинадан баҳраманд бўлганларнинг дунёқараши, фикрлар тарзи, муоммаси, одоб-ахлоқи нурли-кўркам бўлади. Ўқиганлар билан ўқимаганлар баҳслашиши қийин. Шунга кўра, етти йилдирки, "Ёш китобхон" республика танловида ўқиганлар ўзаро фикр майдонида баҳс юритишади. Китобхонларнинг билими, закоси, хотираси, тафаккур кўлами таққосланади. Муносаби Президент совғаси – автомашина билан тақдирланади. Назаримда, дунёнинг бирорта мамлакатида мавжуд бўлмаган мутлақо ўзига хос маърифат мусобақаси бу.

Мамлакат ёшларининг китоб ўқиши, ўқиши ва билиб олганларни ҳаётига татбиқ этиши натижасида зиёли шахслар майдонга чиқади. Бугун юзлаб, минглаб ёшлар қалбига илм, ҳаққоният, ўзларига ишонч уруғи экилмоқда. Келажақда бунинг мева беради. Ёшлиқда шуурига муҳрланган китобларни умр бўйи эслайди ва улардаги ҳикматлардан фойдаланади, албатта.

(Давоми 2-саҳифада).

НОШИРЛИК

ИШОНЧНИ ТИРИЛТИРМОҒИМИЗ КЕРАК

Маълумотларга кўра, юртимизда 500 дан ортиқ нашриёт фаолият юритмоқда. Таасуфки, бу нашриётлар орасида китобга шунчаки бир маҳсулот ёки даромад манбаи деб эмас, қалб озиғи деб қарайдиганлар жуда кам. Френсис Бекон таъбири билан айтганда, "ҳикмат кемаси"да сузиш хос кишиларнинг маънавий машгулотига айланган.

"Академнаш" нашриёти директори Санжар Назар маънавий бўшлиқни тўлдириш учун тинмай изланётган, том маънода зиё улашаётган инсонлардан бири. Санжар Назар билан сұхбатимиз муаллиф-ношир-китобхон айланасидағи боғлиқлик ва номувоғиқликлар ҳақида бўлди.

(Давоми 5-саҳифада).

БАРЧАМИЗ ВАТАН ҲИМОЯЧИСИ, ТИНЧЛИК ПОСБОНИ БЎЛИШИМИЗ ЗАРУР

Бошланиши 1-саҳифада.

“Мард аскарга совға” туркумидаги түгламларда истеъодли шоир ва ёзувчиларимизнинг юксак инсоний фазилатлари, Ватан мадхи, эп-юрт қадри таранум этилган энг сара шеълари, таъсирчан ҳикоялари жамланган. Ушбу асарлар нафақат ҳарбийларни, балки юрагида юрт туйғуси жўш урган барча ўшдаги юртдошларимизни юксак ватанпарварликка, жасорат ва матонатга, фидойиликка даъват этади. Китоблардан ўзбек адабиётининг забардад нағояндлари, буғунги ёш шоирларнинг ижодидан намуналар ўрин олган.

Анжумандга таникли санъаткорлар ва ҳарбийларнинг бадиий жамоаларни иштироқида концепт дастури намойиш қилинди, Кутлибека Раҳимбоева, Салим Ашур, Шоди Отамурод, Шахриёр Шавкат каби шоирлар тўпламга кирилган шеърларини ўқиб берди.

Бир сўз билан айтганда, ҳарбий ва-

танпарварлик руҳида ўтган тақдимот тадбири иштироқилар қалбida шаҳду шиддат, жасорат ва шижаот туйғуларни аланталатди. Ижодкорлар ва ҳарбий хизматчилар орасида мустаҳкаммалануб бораётган бу каби ҳамкорликлар юрт тинчлиги йўлида хизмат қилиши, шубҳасиз.

Зеро, ҳалқ ва армия бирдамлиги катта курдат, санъат ва адабиёт эса кувватлантируви кучга эга. Ўзбекистонда хизмат кўрсатган маданият ходими, ўзбекнинг бек сўзли шоираси Кутлибека Раҳимбоева сўзи билан айтганда:

Озод Ўзбекистон, озод ўзбеклар,
Ҳар товши – бир шункор
ушлаб турар тур.
Шункорим, түғингни баландрок тикла,
Дунёда бундан-да яхши унвон ўйқ.

Маъмурда ЗОХИДОВА

Бошланиши 1-саҳифада.

Аслида, барча замонлар илм-фанида Ўйониш даврида яшаган олимлар ва уларнинг башариятга манфаатли, умрбокий китоблари асосий белгиловчи омил бўлгани аниқ. Шунга кўра, бугун китоб ўқиётган ўшларидан умид катта. Уларда шижаот бор, улар орзулар уммонида сузади. Улар улуғ ниятиларни қалбига жойлаб, улкан йўлга чиқсан ўйловчига ўхшайди. “Ёш китобхон” танлови ўшларнинг ҳаёт ўйлидаги ойдин бир бекетидир.

Маълумки, бу танлов Ўзбекистон ўшлар ишлари агентлиги томонидан уч ёш тоифасида: 10-14 ўшлilar; 15-19 ўшлilar; 20-30 ўшлilar ўртасида кўйидан бошлап Республика босқичига қадар ташкил этилади. Танлов низоми ва шартлари йилдан-йилга такомиллашиб бормоқда.

Бир неча йил ёш китобхонларнинг оғзаки нутқига этиблир берилган бўлса, иккى йилдан бўён уларнинг ўз фикрларини ёзма равишда ифода этишлари ҳам тақъосланмоқда.

Бугунги ёш китобхон ўзи ўқиётган асарлар ва уларни ёзган адабибар тўғрисида мулоҳаза қиласр экан, китобларнинг маънавий-маърифий қимматига, умрбокийлик даражасига, ҳайтийлик рутбасига, албатта, диққат қаратишлари лозим.

Муҳим бир гапни айтишни истардим. Китобхонлик баҳсида таниш-билиш, би-

ровларни ўртага солиб сарсон-саргардон қилиш, кўнгироқбозли иш бермайди. Чунки маънавият баҳслари кўнгироқбознинг ўйини эмас. Аслида, кўп танловлarda урға айланган бундай ноҳуш ҳолларни эсга олишдан одам уялади. “Ёш китобхон” – бу ўта оригинал, ҳақоний ва феноменал ҳодиса. Бир мисол келтираман. Билимдонлар ўртасида ўзаро зимдан кураш давом этаётган палла. Қайсиdir вилоятдан бир қизча ўртага чиқди. Уч-тўртта саволларнинг барчасига берган жавоби бир хил, бир хил, бир хил... Үқимагандан кейин китобдаги факт-далиллар ҳақида сўзлай олмади, мум қотди. “Билимдон”нинг билмасвойлиги билинди. Ҳамма сезди. Билмайдиган биладиганлар орасида адашиб тушиб қолгани кўринди. Агар англаса, ҳаёлланниб ҳаёлланса, бу муғзамлик сабоги бундай иштироқчи учун бир умрга етади. Бошқа соҳаларда, турли мусобақалarda таниш-билиш, бирорва орқайинник ёрдам барши мумкин. Аммо “Ёш китобхон” – миллионлаб одамлар кўзи олдида бир неча дақиқалар орасида энг керакли, энг муҳим фикрларни ўрнини, мантиқли, гўзал адабий тилда баён қилишга қаратилиган, ўшларнинг ўзига хос интеллектуал салоҳиятини, эслаб қолиши қобилиятини, мусомала маданияти каби маънавий олмосини қирраларини элақдан ўтказадиган бебаҳо бир танлов.

Үкувни китобдан фаросат сабогини ҳам олмоғи лозим. Яқинда ёшгина бир ишти-

Бошланиши 1-саҳифада.

Юқорида зикр этилган қарорда жуда муҳим фикр-мулоҳазалар бор: “Ўзбекистон дунёда Махтумкули асарлари энг кўп нашр килинадиган ва ўқиладиган мамлакатлардан бири сифатида эътироф этилиши, албатта, бежиз эмас. Юртимизда мумтоз шоирнинг шеърлари ва улар асосида яратилган қўшиқлар кириб бормаган бирор-бир хонадон, унинг номини билмайдиган бирор-бир ўзбек топилмайди. Махтумкули асрлар мобайнида ҳалқимизнинг ўз шоирига айланган. Унинг шеърлари ўзининг теран фалсафий маъноси, ҳалқона руҳи, юқсак бадиияти билан бахши ва ҳофизларимиз, шоирларимизга илҳом бағишилаб, ҳамиша давраларда янграб, ёл-юртимиз қалбida яшаб келади.

Махтумкулини ўз даврида Хивадаги машхур Шерғозиҳон мадрасасида таҳсил олган, Алишер Навоийдик буюк сўз санъаткорини ўзига устоз деб билганинг ўртасидаги чинакам дўстликнинг ажойиб намунаси. Махтумкули Хивада жуда кўп устоз ва маслакдошлар, дўст-ёр ва муҳлислар ортигирон, бу ерда кечирган йилларини миннатдорлик билан эслаб, гўзал шеърлар битганини ўзбек китобхонлари яхши билади.

Ўзбекистон ва Туркманистон ўртасида гиёх дўстлик ҳамда яхши қўшиқчилек муно-сабатлари тарихида янги давр бошланган ҳозирги пайтда Махтумкули Фироғининг ўлмас бадиий мероси ҳалқларимиз учун янада муҳим аҳамият касб этилмоқда. Иккى қардош эл учун бирдек ардоқли бўлган шоирнинг баркамол асарлари мамлакатимизда мунтазам равишида, йирик адад-

ларда нашр этилмоқда. Тошкент ва Хива шаҳарларида шоир хотириасига бағишилаб бунёд этилган ёдгорлик мажмулари та-баррук зиёратгоҳларга айланган.

Махтумкули йилида кенг миқёсда ҳалқаро анжуманлар ташкил қилинади. Назаримда, бу донишманд шоир ўз ижодий мероси билан йил давомида қон-қардошлар қалбини бир-бирига яна ҳам мустаҳкам боғлайди; дилдош одамларнинг ўзаро дийдорига сабабчи бўлади. Шундай буюк бир шоирнинг дунёга келиши нафақат туркман ёки умумтуркӣ адабиётининг, балки дунё адабиётининг ҳам баҳту иқболидир. Чунки туркман шеърияти, туркманистон бебаҳо сўзи Махтумкули воситасида дунё адабиёти дурданалари қаторидан жой олади; бепоён маънавият уммонига бориб кўшилади. Махтумкули – носиҳ шоир. Унинг нияти ээгулик, яхшилик ва насиҳаттир. Ўйтлари ўрнини, маънили, мантиқи, умуминсоний маҳиятга эга, албатта. Зотан, шоир куруқ насиҳатни ёқтиримайди. Энг аввал инсон ўз сўзига ўзи амал қўлмоғи лозим.

Гарчи насиҳатdir элларга сўзинг,
Эл олмасдан аввал амал қўл ўзинг,
Олимга ёндашсанг, очилар кўзинг,
Жоҳилга ёндашсанг кўрдек бўларсан.

Олим билан жоҳил – кўзи очиқ одам ва кўр. Махтумкули шеърларининг фикр оқимида бундай тазодли ва таъсири мисралар жуда кўп.

Махтумкули ўз шеърларида ҳар қандай инсонга хос энг улуғ фазилатларни, яхши сўзни юксак пардада таранум этиади. Шоир таъбирича, инсон яхши сўз сўз-

лаши лозим ва агар билмаса, жим ўтиргани афзал. Дўстнинг яхши сўзи ҳақида: “Яхши дўст бир сўз деса, жон каби азиз бўлар”, дейди шоир. “Ақлинг бўлса, яхшиларга ҳамдам бўл”. Жуда зарур ўғит бу. Яхши инсон, яхши дўст, яхши кўшни, яъни бундай одамларнинг нияти яхшилик бўлади ва “кўнглида гина оз бўлади”. Саҳоватпеша, мардона қалб эгалари ҳамиша ҳурмат-иззатга муносиб эканини қайта ва қайта ўқтиради шоир. Унинг фикрича, инсон ўзига, ахлоқига, руҳий борлиғига эътиборли ва ўз айтар сўзига эҳтиёт бўлмоғи лозим.

Махтумкули – ориф шоир. Ўқиган китобларни, шеърларида тилга олинган Шарқ алломаларининг кимлигини яхши таниб олиш учун ҳам жуда катта билим заҳираси керак бўлади. “Ориф бўлсанг, сўз маъносин очарсан”. Жоҳиллик зидди бўлган орифлик – улуғ мартба. Чинакам илм-маърифат ахли – орифларгина шоир сўзининг маъносини англайди.

Алишер Навоийни ўзига устоз билган Махтумкулини ўзига ўтирилди. Шоир китобларни шеърларидаги сўзининг қадирията ҳар кандай қиличдан кескир эканини билди. Яхши сўз қадирия тағдиган дунёнинг барча ҳудудларида шеърият мухлислари, жумладан, ўзбекистон ҳалқи ҳам Махтумкулини ҳудди ўз миллий шоиридек ардоклайди. Шоир ўзининг бир шеърида “сўз одамиман”, деб таърифлаган эди. Махтумкулидек башарият қалбидан чукур жой олган улуғ шоир, яъни буюк “сўз одамиман”нинг уч ўз ёши – таваллуд тўйи барчага муборак бўлсан.

Баҳодир КАРИМОВ,
филология фанлари доктори,
профессор

роқчи келиб, мен билан кўришиш учун кўл чўзди ва: “Мени танидингизми?” деди жиндиай ҳайвонлар. Саволидан ҳулоса қўйлади. Фаросат тарбияси ҳам мухим. Дунё ахли орасида ўзлаб, минглаб китобларни ўқиб үкмагандар, ҳаёт тарзига, ахлоқига, вижондигина, иймонига татбиқ этмагандар борлигидан кўз юмиш – ҳақиқат юзига тескари бўклишидир.

“Ёш китобхон” танловида иштироқчилардан кўра уларнинг ота-оналари, бобо, момолари кўпинча безовта бўлади. Танлов шартлари, низомларидан норизо бўлган ҳолларни кузатилиди. Бундай вазиятлардағи ўғлини таъсири, ҳаёт тарзига, ахлоқига, вижондигина, иймонига татбиқ этмагандар борлигидан кўз юмиш – ҳақиқат юзига тескари бўклишидир.

“Ёш китобхон” танловида иштироқчилардан кўра уларнинг ота-оналари, бобо, момолари кўпинча безовта бўлади. Танлов шартлари, низомларидан норизо бўлган ҳолларни кузатилиди. Бундай вазиятлардағи ўғлини таъсири, ҳаёт тарзига, ахлоқига, вижондигана, иймонига татбиқ этмагандар борлигидан кўз юмиш – ҳақиқат юзига тескари бўклишидир.

Бир ҳаёт ўхшаш ва фарқли, уларнинг тушуниш ва тушунтириш кобилиятлари ҳам турлича. Демак, бу ўринда танлов иштироқчилар орасида энг кобилиятларни, айни дамда, манглайига саодатли имза кўйилган иштироқчи юлдузлек чараклаб кўринади. Энг муҳими, “Ёш китобхон”да маглублар бўлмайди. Унда қатнашган ўшлар ўз умрига етадиган, ҳаёт ўйларидаги фойда берадиган бебаҳо маънавий бойлик эгаси бўладилар.

Бу йил танлов етти ёшга тўлди, ёши улғайди. Республика Президенти совғаси ҳам катталашди. Голибларга “Спарк” ўрнига “Кобальт” совға қилинди.

Китобхонлик танловлари ўшларнинг шахсиятини, фикрини, руҳиятини тарбиялашга хизмат қилиши лозим. Ютган одам ҳамиша мамнун. Ютказганлар гоҳида айб, баҳона ва айборни излаб колади. Бу танловда кўпинча ўшлар айбни бирордан эмас, ўзларидан излашди. Гоҳида ёнларидаги кимсаларнинг кутқуларига учиб, жаҳлланган ҳоллар ҳам кузатилиди. Аммо уларнинг жаҳл отини ўқиган китобларининг файзи ҳамиша жиловлаб турди. Китоб шундай чин дўстидир, китоб шундай носих, маслаҳатйўдир. Бирорлар гик-гиклаганида китобдан бунёд бўлган ичкаридан адолат, вижонд, иймон овози келади ва ўшларидан кетмайди, ўзларига келади.

Ийлар синовида бу танлов тобланди. Одамларнинг чукур ишонч ва ҳурматини қозонди. Олис чўл туманидан келиб қатнашиб, машина ютган қизининг ота-онасидан кўшинилар “ким билан гаплашгани” ва “канча берган”ини сўрашибди. Ота-онасининг ўзи ноҳоч бўлса, ижарада ўтирган бўлса, қандай

килиб бирор билан “гаплашади”. Яна бир қишлоқда турадиган йигит машина эгаси бўлди. Ўйидан қўшинилари телефон қилишиди. Улар уй атрофини орасталаш, таъмирлаш, кўчаларни асфальтлашдек улкан бир ҳашарга боз қўшишиди. Бунга, назаримда, вилоят ҳокими қизиқиди. Бир китоб ўқиган йигит шаффор билан қишлоқ обод бўлди.

Бир журналист бу танловга мени ним

МАЪРИФАТГА ЮРАГИДАН ЙЎЛ ОЧГАНЛАР

Бошланиши 1-саҳифада.

Мазкур “мини-мактаб” узоқ ўтмишда эмас, 2017 йилда фойдаланишга топширилган. Синфоналари етишмаслиги боис, охирги дарс соатлари қисқартирилиб, машғулотлар уч навбатда олиб борилар эди. 2017 йилгача шу бино ҳам йўк, ўкувчилар ховлиларда, дала шийпонида ўқиган кунлар бўлди. Гап 18-мактабга қарашли худуднинг камров жиҳатидан катталигидан эди, Салом бобо ва Бобокул Жумаев номли кўчалардангина иборат қишлоқчадаги ўкувчилар етти чакирил описдан мактабга қатнарди. Биз айтётган “тўрт ҳонали мактаб” биноси ахолига кулаильик яратган ўшанда. Ахир қишли-қировли кунларда узок масофани пиёда босиб ўқиши ѡғанашининг ўзи бўлдими? Ахолига кулай худудда мактабнинг филиалини очиш эса фавқулодда кўрилган чора эди.

Хуллас, ўкувчиларнинг таълим ошии бир қадар йўлга кўйилди, лекин муаммабор эди. Дарс соатлари асосий мактаб шарт-шароитидан келиб чиқкан холда тақсимланар, филиалда битта фандан бир неча ўқитувчи алмашив сабоқ берарди. Бундан ташкири, бу ерда билим опаётган ўкувчилар фан олимпиадаларига ҳам умумтаълим мактабидан боргандек қатнаша олмасди.

Ҳар ишнинг ўз вақти соати бор. 2023 йилда “Обод қишлоқ” дастурига оид масалалар билан “Ойдин” маҳалласига келган мутасаддилар орасида “Sulton Tex Group” компанияси раҳбари Нурбек Эргашев ҳам бор эди. Унинг ўқитубори кутилмагандан ана шу 18-умумталим мактабининг “етимча”

филиалига тушди. Тадбиркор тезлик билан бир қарорга келди. “Мактабча”ни мактаб кўринишига келтириш ҳаракатларини бошлаб юборди. Ахоли этиёжидан келиб чиқиб, 160 ўрнини янги мактаб биносини қуриш учун юз нафардан зиёд иши жалб этилди. Иш икки сменада ташкиллаширилди. Кўнгилни ўкувчилар жамоасининг ёрдамидан ҳам фойдаланилмади.

— Мен раҳбар бўлганим билан, бу мактабга оид муаммоларда калаванинг учини тополмасдим, — дейди директор Ойбек Абраев. — Ўзим мактаб куролмасам... Тадбиркор Нурбек аканинг ўқитубори тушши омадимиз келгани эди аспида. У киши жамоани бирор ишга аралаштирилди. Эллик саккиз кунда янги мактабни куриб битказди.

Дарҳақиқат, “Sulton Tex Group” компанияси раҳбар курилиши шахсан ўзи назорат қўлди. Ишни жадал ва сифатли ташкил этиди. Илм масканини тўлиқ жиҳозлади ҳам. Замонавий парталар, ўн еттига сўнгти русларни компютер ва битта монитор, иккى мингта бадий китоб билан таъминлади. Айниска, иситиш тизимига алоҳида ўқитубор қаратди. Ойбек Абраевнинг айтишича, ҳатто мактаб очилиши олдидан уюштирилган ҳашарда, катта тадбиркор бўлишига қарамай,

еңг шимариб ишлади. Парта ташиш керак бўлса, парта ташиди, дераза ойналарини артаётгандарга кўшилиб ойна тозалади. Бу нишонликлар орасида унинг обрусига обру кўшиди, ахоли Нурбек Эргашевнинг саҳиғлигини олишишади. Янги мактабнинг очилиши маросимига курувчилар ва ишчилар таклиф этилиб, тадбиркор томонидан ҳар бирига хизмат ҳақидан ташкири, эзгулик ўйлидаги меҳнати учун беш миллион сўмдан берилди.

Ҳа, айтганча, янги мактаб буткул янгиланди. 18-мактаб таркибидан чиқарилиб, 44-сонли умумтаълим мактабига айлантирилди. Ўттиз нафар муаллим дарсларга доимий масъуз ўкувчилар сифатига биртирилди. Биринчи марта бу мустақил мактаб фан олимпиадасининг туман босқичига ўкувчиларни чиқарди. Бугун мактабда Зулфия номидаги

лион сўмдан берилди.

Ҳа, айтганча, янги мактаб буткул янгиланди. 18-мактаб таркибидан чиқарилиб, 44-сонли умумтаълим мактабига айлантирилди. Ўттиз нафар муаллим дарсларга доимий масъуз ўкувчилар сифатига биртирилди. Биринчи марта бу мустақил мактаб фан олимпиадасининг туман босқичига ўкувчиларни чиқарди. Бугун мактабда Зулфия номидаги

лион сўмдан берилди.

Ҳа, айтганча, янги мактаб буткул янгиланди. 18-мактаб таркибидан чиқарилиб, 44-сонли умумтаълим мактабига айлантирилди. Ўттиз нафар муаллим дарсларга доимий масъуз ўкувчилар сифатига биртирилди. Биринчи марта бу мустақил мактаб фан олимпиадасининг туман босқичига ўкувчиларни чиқарди. Бугун мактабда Зулфия номидаги

лион сўмдан берилди.

Ҳа, айтганча, янги мактаб буткул янгиланди. 18-мактаб таркибидан чиқарилиб, 44-сонли умумтаълим мактабига айлантирилди. Ўттиз нафар муаллим дарсларга доимий масъуз ўкувчилар сифатига биртирилди. Биринчи марта бу мустақил мактаб фан олимпиадасининг туман босқичига ўкувчиларни чиқарди. Бугун мактабда Зулфия номидаги

лион сўмдан берилди.

Ҳа, айтганча, янги мактаб буткул янгиланди. 18-мактаб таркибидан чиқарилиб, 44-сонли умумтаълим мактабига айлантирилди. Ўттиз нафар муаллим дарсларга доимий масъуз ўкувчилар сифатига биртирилди. Биринчи марта бу мустақил мактаб фан олимпиадасининг туман босқичига ўкувчиларни чиқарди. Бугун мактабда Зулфия номидаги

лион сўмдан берилди.

Ҳа, айтганча, янги мактаб буткул янгиланди. 18-мактаб таркибидан чиқарилиб, 44-сонли умумтаълим мактабига айлантирилди. Ўттиз нафар муаллим дарсларга доимий масъуз ўкувчилар сифатига биртирилди. Биринчи марта бу мустақил мактаб фан олимпиадасининг туман босқичига ўкувчиларни чиқарди. Бугун мактабда Зулфия номидаги

лион сўмдан берилди.

Ҳа, айтганча, янги мактаб буткул янгиланди. 18-мактаб таркибидан чиқарилиб, 44-сонли умумтаълим мактабига айлантирилди. Ўттиз нафар муаллим дарсларга доимий масъуз ўкувчилар сифатига биртирилди. Биринчи марта бу мустақил мактаб фан олимпиадасининг туман босқичига ўкувчиларни чиқарди. Бугун мактабда Зулфия номидаги

лион сўмдан берилди.

Ҳа, айтганча, янги мактаб буткул янгиланди. 18-мактаб таркибидан чиқарилиб, 44-сонли умумтаълим мактабига айлантирилди. Ўттиз нафар муаллим дарсларга доимий масъуз ўкувчилар сифатига биртирилди. Биринчи марта бу мустақил мактаб фан олимпиадасининг туман босқичига ўкувчиларни чиқарди. Бугун мактабда Зулфия номидаги

лион сўмдан берилди.

Ҳа, айтганча, янги мактаб буткул янгиланди. 18-мактаб таркибидан чиқарилиб, 44-сонли умумтаълим мактабига айлантирилди. Ўттиз нафар муаллим дарсларга доимий масъуз ўкувчилар сифатига биртирилди. Биринчи марта бу мустақил мактаб фан олимпиадасининг туман босқичига ўкувчиларни чиқарди. Бугун мактабда Зулфия номидаги

лион сўмдан берилди.

Ҳа, айтганча, янги мактаб буткул янгиланди. 18-мактаб таркибидан чиқарилиб, 44-сонли умумтаълим мактабига айлантирилди. Ўттиз нафар муаллим дарсларга доимий масъуз ўкувчилар сифатига биртирилди. Биринчи марта бу мустақил мактаб фан олимпиадасининг туман босқичига ўкувчиларни чиқарди. Бугун мактабда Зулфия номидаги

лион сўмдан берилди.

Ҳа, айтганча, янги мактаб буткул янгиланди. 18-мактаб таркибидан чиқарилиб, 44-сонли умумтаълим мактабига айлантирилди. Ўттиз нафар муаллим дарсларга доимий масъуз ўкувчилар сифатига биртирилди. Биринчи марта бу мустақил мактаб фан олимпиадасининг туман босқичига ўкувчиларни чиқарди. Бугун мактабда Зулфия номидаги

лион сўмдан берилди.

Ҳа, айтганча, янги мактаб буткул янгиланди. 18-мактаб таркибидан чиқарилиб, 44-сонли умумтаълим мактабига айлантирилди. Ўттиз нафар муаллим дарсларга доимий масъуз ўкувчилар сифатига биртирилди. Биринчи марта бу мустақил мактаб фан олимпиадасининг туман босқичига ўкувчиларни чиқарди. Бугун мактабда Зулфия номидаги

лион сўмдан берилди.

Ҳа, айтганча, янги мактаб буткул янгиланди. 18-мактаб таркибидан чиқарилиб, 44-сонли умумтаълим мактабига айлантирилди. Ўттиз нафар муаллим дарсларга доимий масъуз ўкувчилар сифатига биртирилди. Биринчи марта бу мустақил мактаб фан олимпиадасининг туман босқичига ўкувчиларни чиқарди. Бугун мактабда Зулфия номидаги

лион сўмдан берилди.

Ҳа, айтганча, янги мактаб буткул янгиланди. 18-мактаб таркибидан чиқарилиб, 44-сонли умумтаълим мактабига айлантирилди. Ўттиз нафар муаллим дарсларга доимий масъуз ўкувчилар сифатига биртирилди. Биринчи марта бу мустақил мактаб фан олимпиадасининг туман босқичига ўкувчиларни чиқарди. Бугун мактабда Зулфия номидаги

лион сўмдан берилди.

Ҳа, айтганча, янги мактаб буткул янгиланди. 18-мактаб таркибидан чиқарилиб, 44-сонли умумтаълим мактабига айлантирилди. Ўттиз нафар муаллим дарсларга доимий масъуз ўкувчилар сифатига биртирилди. Биринчи марта бу мустақил мактаб фан олимпиадасининг туман босқичига ўкувчиларни чиқарди. Бугун мактабда Зулфия номидаги

лион сўмдан берилди.

Ҳа, айтганча, янги мактаб буткул янгиланди. 18-мактаб таркибидан чиқарилиб, 44-сонли умумтаълим мактабига айлантирилди. Ўттиз нафар муаллим дарсларга доимий масъуз ўкувчилар сифатига биртирилди. Биринчи марта бу мустақил мактаб фан олимпиадасининг туман босқичига ўкувчиларни чиқарди. Бугун мактабда Зулфия номидаги

лион сўмдан берилди.

Ҳа, айтганча, янги мактаб буткул янгиланди. 18-мактаб таркибидан чиқарилиб, 44-сонли умумтаълим мактабига айлантирилди. Ўттиз нафар муаллим дарсларга доимий масъуз ўкувчилар сифатига биртирилди. Биринчи марта бу мустақил мактаб фан олимпиадасининг туман босқичига ўкувчиларни чиқарди. Бугун мактабда Зулфия номидаги

лион сўмдан берилди.

Ҳа, айтганча, янги мактаб буткул янгиланди. 18-мактаб таркибидан чиқарилиб, 44-сонли умумтаълим мактабига айлантирилди. Ўттиз нафар муаллим дарсларга доимий масъуз ўкувчилар сифатига биртирилди. Биринчи марта бу мустақил мактаб фан олимпиадасининг туман босқичига ўкувчиларни чиқарди. Бугун мактабда Зулфия номидаги

лион сўмдан берилди.

Ҳа, айтганча, янги мактаб буткул янгиланди. 18-мактаб таркибидан чиқарилиб, 44-сонли умумтаълим мактабига айлантирилди. Ўттиз нафар муаллим дарсларга доимий масъуз ўкувчилар сифатига биртирилди. Биринчи марта бу мустақил мактаб фан олимпиадасининг туман босқичига ўкувчиларни чиқарди. Бугун мактабда Зулфия номидаги

лион сўмдан берилди.

Ҳа, айтганча, янги мактаб буткул янгиланди. 18-мактаб таркибидан чиқарилиб, 44-сонли умумтаълим мактабига айлантирилди. Ўттиз нафар муаллим дарсларга доимий масъуз ўкувчилар сифатига биртирилди. Биринчи марта бу мустақил мактаб фан олимпиадасининг туман босқичига ўкувчиларни чиқарди. Бугун мактабда Зулфия номидаги

лион сўмдан берилди.

Ҳа, айтганча, янги мактаб буткул янгиланди. 18-мактаб таркибидан чиқарилиб, 44-сонли умумтаълим мактабига айлантирилди. Ўттиз нафар муаллим дарсларга доимий масъуз ўкувчилар сифатига биртирилди. Биринчи марта бу мустақил мактаб фан олимпиадасининг туман босқичига ўкувчиларни чиқарди. Бугун мактабда Зулфия номидаги

лион сўмдан берилди.

Ҳа, айтганча, янги мактаб буткул янгиланди. 18-мактаб таркибидан чиқарилиб, 44-сонли умумтаълим мактабига айлантирилди. Ўттиз нафар муаллим дарсларга доимий масъуз ўкувчилар сифатига биртирилди. Биринчи марта бу мустақил мактаб фан олимпиадасининг туман босқичига ўкувчиларни чиқарди. Бугун мактабда Зулф

Президентимиз жорий йилнинг 15-16 февраль кунлари Андикон вилоятига ташрифи давомида ўтказган йиғилишда ўзбек қўшиқчилик санъати ривожида учмас из қолдирган машхур ҳофиз Шерали Жўраев номини барчамиз хурмат билан эсга олишимиз лозимлигини таъкидлади. Андикон шаҳридаги Санъат мактабига Ўзбекистон ва Тожикистон ҳалқ артисти, Навоий номидаги давлат мукофоти совиндори Шерали Жўраев номини беришини таклиф қилди. "Мазкур мактаб Мусиқа ва санъат коллежига айлантирилади. Янги ўкув биноси, турар-жой барпо этилади, зарур инфратузилма яратилади. У ерда Шерали Жўраев бюсти ўрнатилади", деди Президентимиз.

Ушбу ҳайрли иш нафақат Андикон вилояти ёшлари, балки бутун мамлакатимиз ёшлари қалбida санъатга қизиқишини, Ватанга меҳр-муҳаббат туйғуларини кучайтиради, ҳалол, фидокорона меҳнат, албатта, қадрланишига ишончларини мустаҳкамлайди.

Шерали Жўраев ашулаларини қачон эшишта бошлаганин эсимда йўқ. Шуниси аниқи, унинг дастлабки ашулаларини тинглаганиман. Чунки ҳофиз билан тенгдош эдик. Очиғи, аввалига у қадар аҳамият бермаганиман. У пайтларда күчлилар, асосан, Фахриддин Умаров, Таваққал Қодиров, Комилжон Отаниёзов каби хонандалар мухлисли эди. Кейинчалик Шерали оммалаша бошлади. Айниқса, Абдула Ориповнинг "Биринчи муҳаббатим" шеърини ашула қилғанидан кейин унинг мухлисли кўплайи кетди. Табийиши, ўша кўп сонли мухлисли пар қаторида камина ҳам бор эди.

Инсон ёши ўтган сари босиб ўтган ҳаёт ўйлига бот-бот назар ташлар, қилған ишларини ҳаёлан таҳлил килар экан. Кунларнинг бирда хорижий мамлакатларга сафарларим ҳақида ўйга топдим. Кайси давлатга, дунёнинг кайси машхур шаҳрига бормайин, уч-турт кундан сўнг Ватанимизни, оиласми соғина бошлайман. Дастлабки ийларда хизмат сафарим туғашини кутишдан ўзга чора йўқ эди. Замонавий мобил телефонлар чиққанидан кейин ўзимга ўзим таскин ўйлаб топдим. Телефонимга ўзим ёқтирган хонандаларнинг ашулаларини ёзиб олиб, уларни эшиштаман. Шулар орасида энг ўзимни эшиштаним Шерали Жўраевнинг Ойбек домла шеъри билан айтган "Ўзбекистон" ашуласи бўлса керак. Кўнгилда

ОФРИК

ПРОКУРОР ОТАЛАРНИ НЕГА ОГОХЛИККА ЧАҚИРДИ?

Ёхуд сирдарёлик 12 нафар ўқувчи қизнинг қисмати

... 20 000 нафардан ортиқ ўқувчилар дарсларга қатнашмайды. Бу кўрсаткич бир кунда 3 200 нафардан ортиқни ташкил этса, 1 000 нафардан ортиғи сабабсиз. 87 нафар ўқувчи сурункали дарсларга қатнашмайди. 215 нафар ўқувчи девиант хулқа эга.

Вояга етмаганларнинг 630 нафари хукубзарлик содир этган. Шундун 168 нафари тегиши хукукатларсиз автомобиль восита-ларини бошқарган;

29 нафар ота-онага нисбатан оталик, оналик хукуқидан маҳрум этиш бўйича судга даъво аризаси киритлан;

вояга етмаган фарзандларига алимент тўлашдан бўйин товлаган 459 нафар ота маъмурий ва 52 нафари жиноий жавобгарлика тортілган;

Болаларни тарбиялаш ва уларга таълим бериш борасидаги мажбуриятларни бажармаган 3837 нафар ота-она маъмурий жавобгарлика тортілган;

Назорат тадбирлари давоми-

да, мактаб ўқувчилари ёнида 48 та совуқ куроллар (!) мавжудлиги аниқланган.

Ўрганишлар жараённида шу нарса ойдинлашдик, вилоят мактабларида ҳафтасига 20 000 нафардан ортиқ ўқувчилар дарсларга қатнашмайды. Бу кўрсаткич бир кунда 3 200 нафардан ортиқни ташкил этса, 1 000 нафардан ортиғи сабабсиз. 87 нафар ўқувчи дарсларга сурункали қатнашмайди. 215 нафар ўқувчи девиант хулқа эга. 24 нафар ўқувчи Миср давлатига диний таълим олиш учун кетган. 17 нафар вояга етмаганлар орасида сүмид ҳолати содир этилган. 12 нафар ўқувчи қиз она бўлган. Уларнинг 2 нафари 9-синф, 10 нафари 10-синф ўқувчиларирид.

Бу оғрикли масала юзасидан кечиктириб бўлмайдиган чора-тадбирлар, вазифаларни ўртага ташлаган эди.

Сўров мактаб директоридан бўяляпти, лекин Болалар масала-

да, мактаб ўқувчилари ёнида 48 та совуқ куроллар (!) мавжудлиги аниқланган.

Мухтарам Президентимиз Шавкат Мирзиёев 5 февраль куни "2024 йилда таълим, соғлики саклаш, рақамлаштириш, маданият ва спорт соҳаларида амалга оширилиши лозим бўлган устувор вазифалар" юзасидан ўтказилган видеоселектор йиғилишида бу хадда айтиб ўтган эди.

Бу оғрикли масала юзасидан кечиктириб бўлмайдиган чора-тадбирлар, вазифаларни ўртага ташлаган эди.

Сўров мактаб директоридан бўяляпти, лекин Болалар масала-

лари бўйича миллӣ комиссияга масъул ҳокимлар ҳар ҳафта битта мактабга бориб, ўқувчиларнинг шароити ва тарбияси билан шуғулланмаяти.

Шу муносабат билан мактаблардаги инспектор-психологлар штати Ички ишлар вазирлигидан Миллӣ гвардия тизимиға ўтказилиши белгиланди...

Фарзанд тарбияси, таълимни билан жиддий шугулланиш бизга ота мерос эмасми? Вояга етмаганлар ўртасидаги хукубзарликлар ва жиноятлар сони, тури йилдан-йилга ошиб бораётганини жамиятимиз учун жиддий муаммодир. Ёки вояга етмаган мактаб ўқувчи қизларининг номусини топташ, уларнинг кела-жагига рахна солищдек жирканч ҳолатнинг тобора кўпайб бораётганилиги миллат учун ачинарли эмас, аянчли ҳолдир. Ҳали ҳам юқоридаги кўрсаткичлар аниқланган ҳолатлардир. Одамлардан истихола қилиб, эл-ҳалқ нима дейд, деб яшириб, яширишиб юрганлар қанча?

Таълим-тарбия, маънавий ривожланиш факат инсонга берилган улуғ неъмат. Шу сабабдан яхшилик ва эзгулик жиҳатдан камолотга юз тутисида ўшларга тўғри йўл кўрсатишимиш, намуна бўлишимиз лозим. Уларнинг таълимни, тарбиясини бирламчи, асосий масала деб қарамас эканмиз, ҳар қанча чиранмайлик, кўзлаган мақсадларимизга эриша олмаймиз.

Баҳром БОЙМУРОДОВ,
Ўзбекистон Журналистлар
уюшмаси аъзоси.

"Huriyat" газетаси,
2024 йил 21 февраль, № 8-сон

Jadid
adabiy, ilmiy-masʼifi va ijtimoiy hafoliq gazeta
Муассислар:

ЎЗБЕКИСТОН
ҶУРНАЛИСЛАР ЎЮШМАСИ

РЕСПУБЛИКА МАЪНАВИЯТ
ВА МАЪРИФАТ МАРКАЗИ

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ФАНЛАР АКАДЕМИЯСИ
МИЛЛИЙ МАСС-МЕДИАНИ
ҚЎЛЛАБ-ҚУВВАТЛАШ
ВА РИВОЖЛАНТИРИШ
ЖАМОАТ ФОНДИ

"ШАҲИДЛАР ХОТИРАСИ"
ЖАМОАТ ФОНДИ

Бош мұхаррар:
Иқбол Мирзо

Бош мұхаррарнинг
бірінчі үрінбосари:
Хұмоон Ақбаров

Навбатчи мұхаррар:
Гулчехра Умарова

Саҳиfalovchilar:
Әркін Ёдгоров
Нигора Тошева

Муаллиф фикри таҳрири
нұқтаи назаридан
фарқланиши мүмкін.

Газета 2023 йил 26 декабрда
Ўзбекистон Республикаси
Президенти Администрацияси
хузуридаги Ахборот ва оммави
коммуникациялар агентлиги
томонидан 195115 рақам
билан рўйхатга олинган.

Кирил ёзувидаги агади – 4628
Лотин ёзувидаги агади – 11811

Буюртма: Г – 239

Ҳажми: 4 босма табоқ, А2.

Нашр кўрсаткич – 222.

Ташкиллар учун – 223.

1 2 3 4 5 6

Манзилимиз:
Тошкент шаҳри,
Шайхонтохур тумани,
Навоий қўчаси, 69-йўл

Телефонлар:
Қабулхона: (71) 203-24-20
Девонхона: (97) 745-03-69
jadidgzt@mail.ru (71) 203-24-17
Jadid_gazetasasi@exat.us

**“Шарқ” наширёт-матбаса
акциядорлик компанияси
босмахонаси.**

Босмахона манзили:

Тошкент шаҳри,

Буюк Турон қўчаси, 41-йўл.

Босиша топшириш вақти: 21:00

Босиша топширилди: 19:00

Сотувда нархи эркин.

ТИЛБИЛИМ

УЗУНҚУЛОҚ ГАПЛАР

"Узунқулоқ гапларга кўра", "одамлар орасида узунқулоқ гаплар юриди". Қандай қилиб гап узунқулоқ булиши мумкин? Дейлік, бирон ҳайвонга нисбатан "узунқулоқ" деса тушунарли, лекин гапнинг узунқулоқ булиши ғалати.

Гап шундаки, бу ерда "узун" – хозирги тилимиздаги узунликни билдирувчи "узун" эмас. Қадимги туркйда унга шаклдош яна бир "узун" сўзи бўлиб – "гўйбат" маъносини билдиран. "Гўйбатчи" эса – "узунчы" дейилган. "Кутадгу билиг"дан ўйкимиз:

Узунчы кишик қатылма йыра, Узунчы тилиндә кўйер от көр-э.

Маъноси: Дунёнинг булғанчик фиску фасодларни гўйбатдан чиқади. Гўйбатчининг бошини кес, эй мард саҳи.

Демак, "узун гап" – бу "узундан-узун чўзилган" эмас, балки "гўйбат гап" экан. Гўйбат эса – кимнингдир орқасидан гапириш. Шу маънода бу сўз, бизнингча, "орқа, кет" маъноси-даги қадимига "узу" сўзидан ясалган бўлиши мумкин. Маҳмуд Кошғарий "Девон"да "узу"ни шундай изоҳлаиди: "узу – орқа, кет. Мён анин узу кўлдим – мен унинг орқасидан келдим". Яъни "узун" сўзи мазкур "узу"га қадимига восита келишига кўшимчаси "иҳ" ни кўшиб ясалган бўлиши мумкин (Мисол: қадимги туркӣ сўз "тэрк" – "тез" маъносини билдиради. "тэрк+иҳ" эса – "тезлик билан", "тэркін кел" – "тезлик билан кел". Шу каби; "узу+иҳ" – "узун" – "орқасидан" (гапириш) бўлиши мумкин).

Бизнингча, "узунқулоқ"нинг "-кулоқ"и ҳам эшишти органи – "кулоқ" маъносида эмас. Гап шундаки, "кулоқ" ҳам бўзги туркӣ лаҳжаларда кўчма маънода: "миш-миш, овоза, гап-сўз, гўйбат" маъноларини билдиради.

Шундай қилиб, "узунқулоқ гаплар" иборасини: "гўйбат, миш-миш, оғиздан-оғизга ўтган гаплар", деб душуниш мумкин.

Абдувоҳид ҲАЙИТ

ХУЖЖАТЛИ ҚИССА

ЖИЗЗАХ ҚЎЗФОЛОНИ

Мирзо Қўқонбой АБДУХОЛИҚОВ

(Бошланиши ўтган сонда).

Агар бу мусулмон христианлигини қабул қиласа, Русия мужиги (дехқон) қаторида бир қанча имтиёзга эга бўларди. Шу тарика чор хукумати мусулмонларни христиан қўлмоқчи.

Табиийки, йилдан йилга маҳаллий аҳолининг сони ошиб борар, аммо аҳоли сонига нисбатан ерлари камайиб борарди. Бунинг устига руслар маҳаллийлардан ер сотиг олиб, катта ер эгаси бўлардилар.

Посёлка ва посёлка типидаги қишлоқларнинг кўпайиши мисолида ҳам буна ишонч ҳосил қилинган.

1904 йилда Узгандар борган эдим. Ўша пайт Узгандар шарқида "Мирза ақа" деган қишлоқ бўларди. Узгандан таҳминан 5-6 километр узокликда жойлашган бу масакнинг бир чети Кошғарга, иккичи томони Еттисув вилоятига уланарди.

Орадан ўн йил ўтди. 1914 йил эшитдикмис, Мирза ақа дарасидаги ерлар тўлиғинча мухожирилар кўлига ўтиб, у жода 400-500 хонадонли посёлкалар курилган. Мухожирилар шундун бойиб кетгандарки, корамол, от, қўйларининг ҳосиллийи йўқ. Туб аҳоли эса, ўзи ерда қасоду хонавайрон бўлиб, ҳар томонга тарқаб кетишига мажбур бўлган. Ўша мухожирилар бир от-арава билан келиб, қамиш уларда яшаб, қотган қора нон еб, бир йил ичидан бўғдойдан келадиган даромад ҳосибида ўзларини тиклаб, иккичу йилда бой-бадавлат бўлиб кетдилар.

Мен Мирза ақа қишлоғига борган йил янги келиб ўрнашган бир ўрсунинг ўйига кирдим. Наҳорлик пайти экан, дастурхонда қора нон ёғодан ясалган тобоқга ўхшаган нарса қанақадир овқат бор эди. Мени ҳам дастурхонга таклиф қилдилар. Шўрва деб ўйлаган нарса – қошиқ солиб кўрсан оличанинг суви экан. Ўша пайтлари келган мухожирилар жуда камбагал эди. Лекин кейинги йилларда гўштисиз овқат емайдиган бўлиб кетиши.

Маҳаллийларни ўз ерларини сотишга мажбур қиладиган сабаблардан бири – ер солиги ниҳоятда катта эди. Мухожирилар эса солиги тўламасдилар. Солиқни тўлашга курби етманлар қарзга банқдан ё судхўлардан пул олиб, солиқида қиполмади, бильакс, қилган ва амалга жорий қиполтадиган ишларни билан мекнаткаш ҳалқини ўзига душман қилиди. Татарларнинг "Ўруслан отанг бўлсун, ёнингда болтанг бўлсун"